

Cauza C-109/20

Cerere de decizie preliminară

Data depunerii:

27 februarie 2020

Instanța de trimitere:

Högsta domstolen (Suedia)

Data deciziei de trimitere:

4 februarie 2020

Recurentă-intimată:

Republica Polonă

Recurentă-intimată:

PL Holdings S.à.r.l.

[*omissis*]

PĂRȚILE

Recurentă-intimată

Republica Polonă

Ministerstwo Finansów [Ministerul Finanțelor]

[*omissis*] Varșovia

Polonia

[*omissis*] Stockholm

[OR 2]

[*omissis*]

Recurentă-intimată

PL Holdings S.à.r.l.

[*omissis*] Gothenberg

[*omissis*]

OBIECTUL

Printre altele, nulitatea hotărârilor arbitrale pronunțate la 28 iunie 2017 și la 28 septembrie 2017 [*omissis*]

[OR 3]

Högsta domstolen (Curtea Supremă, Suedia) pronunță prezenta

ORDONANȚĂ

Högsta domstolen (Curtea Supremă) decide să sesizeze Curtea de Justiție a Uniunii Europene cu o cerere de decizie preliminară în conformitate cu **anexa A** la prezentul proces-verbal.

[*omissis*]

Data la 4 februarie 2020

[*omissis*]

[OR 4]

ANEXA A [*omissis*]

PROCES-VERBAL [*omissis*]

CERERE DE DECIZIE PRELIMINARĂ

Context

Contractul de investiții în cauză

1. La 19 mai 1987, Polonia, pe de o parte, și Luxemburg și Belgia, pe de altă parte, au încheiat un contract de investiții (denumit în continuare „contractul de investiții”). Contractul a intrat în vigoare la 2 august 1991.

2. Articolul 9 [din contract] prevede următoarele reguli pentru soluționarea disputelor.

„1. a) Disputele dintre una dintre părțile contractante și un investitor al celeilalte părți contractante fac obiectul unei notificări scrise însoțite de un memorandum detaliat transmis de investitorul respectiv părții contractante în cauză.

b) În sensul prezentului articol, termenul «dispute» desemnează disputele privind exproprierea, naționalizarea sau orice altă măsură cu impact similar asupra investițiilor, inclusiv trecerea unei investiții în proprietate publică, plasarea acesteia sub administrare publică, precum și orice altă măsură de privare sau de limitare a drepturilor *in rem* prin măsuri suverane care pot avea consecințe similare celor ale unei exproprieri.

c) În măsura posibilului, aceste dispute trebuie soluționate pe cale amiabilă între părțile în cauză.

2. În cazul în care disputa nu a putut fi soluționată în termen de șase luni de la data notificării scrise prevăzute la alineatul 1, aceasta este supusă, la [OR 5] alegerea investitorului, unei proceduri de arbitraj în fața uneia dintre următoarele instanțe:

- a) Institutul de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț din Stockholm;

[omissis]

5. Instanța de arbitraj trebuie să își pronunțe hotărârea pe baza:

- dreptului național al părții contractante care este parte la dispută, pe teritoriul căreia se află investiția, inclusiv a principiilor de soluționare a litigiilor;
- prevederilor prezentului tratat;
- clauzelor din orice acord special privind entitatea care a efectuat investiția;
- normelor și principiilor de drept internațional general acceptate.

6. Hotărârile arbitrale sunt definitive și obligatorii pentru părțile la dispută. Fiecare parte contractantă ia măsuri de executare a hotărârilor în conformitate cu dreptul său național.”

3. Astfel, după cum reiese din cele de mai sus, disputele născute din contract sunt soluționate de un tribunal arbitral în temeiul, *inter alia*, al legii statului care este parte în dispută și în care au fost realizate investițiile. Hotărârile tribunalului arbitral sunt definitive.

Istoricul cauzei

4. PL Holdings S.à.r.l. (denumită în continuare „PL Holdings”) este o societate cu răspundere limitată înregistrată în Luxemburg și supusă dreptului luxemburghez.
5. Între anii 2010 și 2013, PL Holdings a achiziționat acțiuni la două bănci poloneze care au fuzionat în anul 2013. PL Holdings a ajuns să dețină mai mult de 99 % din acțiunile noii bănci. **[OR 6]**
6. În luna iulie 2013, Komisja Nadzoru Finansowego, autoritate de drept polonez însărcinată cu supravegherea băncilor și a instituțiilor de credit din Polonia, a decis să revoce drepturile de vot ale PL Holdings în banca respectivă și a impus vânzarea acestor acțiuni.

Procedura de arbitraj dintre PL Holdings și Polonia

7. PL Holdings a inițiat o procedură de arbitraj împotriva Poloniei la Stockholm, în temeiul regulamentului de arbitraj al Institutului de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerț din Stockholm (denumit în continuare „SCC”). Părțile sunt de acord că este aplicabil regulamentul din anul 2010 (denumit în continuare „SCC 2010”).
8. Prin scrisoarea de punere în întârziere adresată Institutului de Arbitraj la 28 noiembrie 2014, PL Holdings a arătat că Polonia a încălcat contractul de investiții prin decizia Komisja Nadzoru Finansowego de a anula drepturile de vot ale PL Holdings aferente acțiunilor pe care le deținea în bancă și de a impune vânzarea acestora. PL Holdings a solicitat Poloniei daune interese, invocând articolul 9 din contractul de investiții ca temei al competenței tribunalului arbitral. Polonia a răspuns la această scrisoare de punere în întârziere la 30 noiembrie 2014.
9. La 7 august 2015, PL Holdings a introdus o acțiune. În memoriul său în apărare, pe care l-a depus la 13 noiembrie 2015, Polonia a arătat că PL Holdings nu putea fi considerată un investitor în sensul contractului de investiții și că, în consecință, tribunalul arbitral nu era competent să soluționeze disputa.
10. Prin memoriul din 27 mai 2016, Polonia a contestat validitatea convenției arbitrale pentru motivul că contractul de investiții nu era conform cu dreptul Uniunii. PL Holdings a solicitat respingerea ca tardivă a excepției invocate de Polonia.
11. Tribunalul arbitral a soluționat excepția ridicată de Polonia printr-o altă hotărâre arbitrală din 28 iunie 2017. Tribunalul arbitral s-a declarat competent. Prin aceeași hotărâre arbitrală, tribunalul arbitral a constatat că Polonia a încălcat contractul de investiții **[OR 7]** prin impunerea vânzării participației PL Holdings în banca poloneză. Prin urmare, PL Holdings avea dreptul la daune interese.
12. La 28 septembrie 2017, tribunalul arbitral a soluționat procedura de arbitraj în discuție printr-o hotărâre definitivă. Prin hotărârea arbitrală, Polonia a fost obligată să plătească PL Holdings suma de 653 639 384 de zloți polonezi

(aproximativ 150 de milioane de euro), majorată cu dobânzi, precum și să suporte cheltuielile de judecată efectuate de societate, aferente procedurii de arbitraj.

Cauza aflată pe rolul hovrätten (Curtea de Apel)

Introducere

13. La 28 septembrie 2017, Polonia a formulat acțiuni împotriva PL Holdings în ceea ce privește atât hotărârea arbitrală specială, cât și hotărârea definitivă. Hovrätten (Curtea de Apel) a dispus conexarea acțiunilor.
14. Polonia a solicitat, în măsura în care prezintă relevanță în speță, ca hovrätten (Curtea de Apel), cu titlu principal, să constate nulitatea atât a hotărârii arbitrale speciale, cât și a hotărârii definitive și, cu titlu subsidiar, să dispună anularea hotărârii arbitrale.
15. PL Holding s-a opus solicitărilor Poloniei.

Acțiunea în anulare formulată de Polonia la hovrätten (Curtea de Apel)

16. Hotărârile arbitrale privesc o dispută între un investitor și un stat membru în contextul unui contract de investiții încheiat între două state membre. Articolele 267 și 344 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) se opun normei prevăzute la articolul 9 din contract, care permite unui investitor luxemburghez ca, în cazul unei dispute referitoare la investiții în Polonia, să inițieze o procedură împotriva Poloniei în fața unui tribunal arbitral, a cărui competență acest stat membru este obligat să o accepte.
17. Articolul 9 din contractul de investiții încalcă principiile fundamentale ale ordinii juridice a Uniunii. Această prevedere aduce atingere autonomiei, eficacității și aplicării uniforme a dreptului Uniunii. Articolul 9 este, în consecință, nul. **[OR 8]**
18. Această nulitate are drept consecință faptul că disputele dintre un investitor și un stat membru apărute în temeiul unui contract de investiții încheiat între două state membre nu pot fi soluționate de arbitri. Hotărârile arbitrale întemeiate și pronunțate pe baza unei astfel de dispoziții sunt vădit contrare ordinii juridice. Hotărârile arbitrale sunt, prin urmare, nule în temeiul articolului 33 primul paragraf punctele 1 și 2 din lagen (1999:116) om skiljeförfarande skiljeförfarandelagen (Legea privind procedura de arbitraj, denumită în continuare „SFL”).
19. De asemenea, articolul 9 din contractul de investiții nu poate constitui temeiul competenței tribunalului arbitral. Prin urmare, nu există o convenție de arbitraj validă între PL Holdings și Polonia. Nulitatea este o consecință directă a dreptului Uniunii și trebuie invocată de instanță din oficiu.

20. În plus, în termenul prevăzut la articolul 34 al doilea paragraf din SFL, Polonia a contestat competența tribunalului arbitral, pe baza nulității articolului 9 din contract.
21. Dacă aplicarea articolului 34 al doilea paragraf din SFL ar determina inadmisibilitatea excepției de necompetență invocate de Polonia, această dispoziție ar trebui înlăturată, întrucât ar aduce atingere deplinei eficacități a dreptului Uniunii.
22. Polonia nu a renunțat la dreptul său de a contesta acest aspect. În plus, nu este posibil ca poziția adoptată de Polonia ca urmare a inițierii unei proceduri de arbitraj de către PL Holding să fi creat o nouă convenție de arbitraj sau să fi condus la un arbitraj între părți în orice alt temei.
23. Principiul proporționalității invocat de PL Holding nu este aplicabil situației de fapt din speță.

Motivele invocate de PL Holding

24. Aspectele asupra cărora s-a pronunțat tribunalul arbitral sunt dacă Polonia a încălcat contractul de investiții, dacă PL Holding are dreptul la o despăgubire ca urmare a acestei încălcări a contractului și, în cazul unui răspuns afirmativ, în ce quantum. Acestea sunt aspecte aflate sub controlul părților și cu privire la care au capacitatea să încheie o tranzacție. Prin urmare, aspectele respective pot fi soluționate de un tribunal arbitral. **[OR 9]**
25. De asemenea, examinarea tribunalului arbitral nu a avut ca obiect aspecte cu privire la care părțile nu au dreptul să încheie o tranzacție. Faptele invocate de Polonia nu sunt de natură să determine incompatibilitatea cu ordinea juridică a hotărârilor arbitrale sau a modului în care acestea au fost adoptate. În consecință, hotărârile arbitrale nu ar trebui să fie declarate nule în temeiul articolului 33 primul paragraf punctele 1 și 2 din SFL.
26. Articolul 9 din contractul de investiții constituie o propunere validă privind o procedură de arbitraj, pe care PL Holdings a acceptat-o prin recurgerea la procedura de arbitraj.
27. În orice caz, contestarea validității convenției de arbitraj de către Polonia a fost tardivă. Excepția trebuie examinată în lumina articolului 34 al doilea paragraf din SFL și a SCC 2010. Problema dacă convenția de arbitraj este contrară tratatelor nu este o problemă care poate fi ridicată de Curte din oficiu.
28. În cazul în care propunerea de arbitraj făcută de Polonia prin articolul 9 din contractul de investiții este nulă, există totuși o convenție de arbitraj obligatorie care își are originea în faptul că comportamentul părților reflectă principiile arbitrajului comercial. Prin inițierea unei proceduri de arbitraj, PL Holdings a propus Poloniei să soluționeze disputa dintre părți în aceleași condiții cu cele

prevăzute la articolul 9 din contractul de investiții. Prin comportamentul său coluziv sau prin inerția sa, Polonia a acceptat propunerea PL Holding.

29. Nici hotărârile arbitrale, mai precis fondul sau modul de adoptare a acestora, nici termenele de decădere prevăzute la articolul 34 al doilea paragraf din SFL nu împiedică efectul deplin și aplicarea uniformă a dreptului Uniunii. De asemenea, hotărârile arbitrale nu aduc atingere autonomiei dreptului Uniunii.
30. Desființarea sau anularea hotărârilor arbitrale ar avea un efect disproporționat asupra PL Holding în raport cu rezultatul urmărit prin aceste măsuri. O astfel de procedură ar încălca, așadar, principiul proporționalității al dreptului Uniunii. **[OR 10]**

Constatările hovrätten (Curtea de Apel)

31. Hovrätten (Curtea de Apel) a respins acțiunea formulată de Polonia și, pe scurt, motivele prin care și-a susținut poziția, în măsura în care sunt relevante în speță, sunt următoarele.
32. Hovrätten (Curtea de Apel) a arătat că principiile stabilite de Curte în cauza *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158) sunt aplicabile în disputa dintre PL Holdings și Polonia. Aceasta rezultă din faptul că tribunalul arbitral nu poate fi considerat o instanță dintr-un stat membru și că disputa ar putea privi interpretarea sau aplicarea dreptului Uniunii.
33. Hovrätten (Curtea de Apel) a statuat că efectul Hotărârii *Achmea* este în sensul că articolul 9 din contractul de investiții este nul în relațiile dintre statele membre. Potrivit acestei instanțe, nulitatea respectivă atrage de asemenea nulitatea propunerii permanente adresate de Polonia investitorilor ca disputele care decurg din contractul de investiții să fie soluționate de un tribunal arbitral.
34. Totuși, potrivit hovrätten (Curtea de Apel), nulitatea nu împiedică un stat membru și un investitor să încheie ulterior o convenție de arbitraj pentru aceeași dispută. Într-o astfel de situație, această convenție arbitrală se întemeiază pe voința comună a părților și este încheiată potrivit aceluiași principii ca și procedura de arbitraj comercial.
35. Hovrätten (Curtea de Apel) a statuat că hotărârile arbitrale cuprind o examinare a chestiunilor care pot fi soluționate de un tribunal arbitral. De asemenea, conținutul hotărârilor arbitrale nu este contrar ordinii juridice. Prin urmare, nu exista niciun motiv pentru anularea acestor hotărâri în temeiul articolului 33 primul paragraf punctul 1 sau 2 din SFL.
36. În sfârșit, hovrätten (Curtea de Apel) a considerat că contestarea de către Polonia a validității articolului 9 din contractul de investiții este tardivă. Excepția ridicată de Polonia cu privire la validitatea convenției de arbitraj este, așadar, prescrisă în temeiul articolului 34 al doilea paragraf din SFL. Prin urmare, nu a existat niciun

temei pentru anularea hotărârilor arbitrale în temeiul articolului 34 din SFL.
[OR 11]

Cauza aflată pe rolul Högsta domstolen (Curtea Supremă)

37. Părțile și-au menținut solicitările și apărările în fața Högsta domstolen (Curtea Supremă), iar prin cererile de recurs au exprimat, în esență, aceleași argumente cu cele prezentate în fața Curții de Apel.

Regimul juridic

SFL

38. În temeiul articolului 1 din SFL, judecarea disputelor pe care părțile le pot soluționa pe cale amiabilă poate fi încredințată, prin acordul lor, unuia sau mai multor arbitri.
39. Procedura de arbitraj se întemeiază pe convenția de arbitraj. Convenția se întemeiază pe posibilitatea părților de a încheia o tranzacție cu privire la obiectul disputei. Articolul 1 [din SFL] prevede că disputele în care predomină interesul public sunt excluse de la soluționarea prin arbitraj. De asemenea, din norme juridice speciale poate rezulta că o dispută care are ca obiect o anumită problemă nu poate fi dedusă arbitrajului. [omissis]
40. În dreptul suedez, încheierea unei convenții de arbitraj nu este supusă niciunei condiții de formă. Aspectul dacă a fost sau nu încheiată o convenție de arbitraj validă trebuie examinat în lumina normelor generale aplicabile în dreptul contractelor. O convenție arbitrală validă poate rezulta, de exemplu, din comportamentul coluziv al părților sau din inerția uneia dintre părți. [omissis]
41. În temeiul articolului 34 primul paragraf punctul 1 din SFL, o hotărâre arbitrală atacată de una dintre părți este anulată, în tot sau în parte, atunci când nu se întemeiază pe o convenție de arbitraj validă încheiată între părți.
42. În schimb, conform articolului 34 al doilea paragraf din SFL, rezultă că o parte nu are dreptul să invoce un fapt pe care, prin participarea sa [OR 12] la procedură fără obiecțiuni sau prin orice alt comportament, se poate considera că nu l-a invocat. Totuși, din simplul fapt că părțile au desemnat arbitrul nu rezultă că aceasta a acceptat competența arbitrilor de a se pronunța cu privire la întrebarea preliminară.
43. Din *travaux préparatoires* ale articolului 34 din SFL reiese că se poate prezuma, în general, că o parte care participă la procedură fără a invoca în prealabil vreo excepție privind competența tribunalului arbitral, a acceptat competența acestuia de a soluționa disputa. Se consideră de asemenea că necontestarea validității unei convenții de arbitraj poate avea ca efect obligarea părților să soluționeze litigiul prin arbitraj în temeiul contractului. [omissis]

44. Conform articolului 33 primul paragraf punctul 1 din SFL, o hotărâre arbitrală este nulă atunci când implică examinarea unei probleme care, potrivit dreptului suedez, nu poate fi soluționată prin arbitraj. Potrivit articolului 33 primul paragraf punctul 2, o hotărâre arbitrală este de asemenea nulă dacă modul sau modurile în care a fost adoptată sunt vădit incompatibile cu ordinea juridică suedeză. Instanța este obligată să invoce din oficiu motivele de nulitate.

Regulamentul SCC 2010

45. Potrivit articolului 4 din SCC 2010, procedura de arbitraj trebuie să înceapă în ziua în care SCC primește cererea de arbitraj. În temeiul articolului 5 din SCC 2010, pârâta trebuie să depună un răspuns la cererea de arbitraj în termenul stabilit de secretariatul SCC. În acest răspuns trebuie să se indice, *inter alia*, dacă pârâtul invocă vreo excepție cu privire la existența, validitatea sau aplicabilitatea convenției de arbitraj. Totuși, neinvocarea acestor excepții nu împiedică pârâtul să ridice astfel de excepții ulterior, în orice moment până la depunerea memoriului în apărare sau odată cu acesta.
46. Părțile vor transmite ulterior, în termenul stabilit de tribunalul arbitral, detalierea în scris a concluziilor sau, respectiv, a apărării. Memoriul în apărare trebuie să conțină toate excepțiile cu privire la existența, validitatea sau aplicabilitatea convenției de arbitraj, dacă acestea nu au fost invocate anterior (a se vedea articolul 24 din SCC 2010) [OR 13]

Hotărârea pronunțată de Curte în cauza Achmea

47. Hotărârea Curții de Justiție în cauza Achmea a fost pronunțată ca urmare a unei cereri de decizie preliminară formulate de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție) în Germania, în cadrul unei dispute între Slovacia și societatea neerlandeză Achmea. Disputa își are originea într-un contract de investiții încheiat între Slovacia și Țările de Jos.
48. Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție) a adresat Curții mai multe întrebări pentru a stabili dacă o prevedere a contractului încheiat între Slovacia și Țările de Jos era compatibilă cu articolele 267 și 344 TFUE. Această clauză, care corespunde în mare parte clauzei care face obiectul procedurii în fața Högsta domstolen (Curtea Supremă), preciza că disputele născute din contract, între un stat membru și un investitor, vor fi deduse judecării unui tribunal arbitral.
49. Curtea a statuat la punctul 60 din această hotărâre că articolele 267 și 344 TFUE trebuie interpretate în sensul că se opun unei dispoziții cuprinse într-un acord internațional încheiat între statele membre, potrivit căruia un investitor din unul dintre aceste state membre, în cazul unui litigiu referitor la investiții în celălalt stat membru, poate introduce o procedură împotriva acestui din urmă stat membru în fața unui tribunal arbitral, a cărui competență acest stat membru s-a obligat să o accepte.

50. Se poate deduce din motivarea hotărârii că o serie de principii fundamentale ale dreptului Uniunii erau pertinente pentru poziția Curții, printre care autonomia și caracteristicile dreptului Uniunii, importanța unei interpretări uniforme și coerente a dreptului Uniunii, protecția drepturilor particularilor – inclusiv dreptul de acces la o instanță –, încrederea reciprocă dintre statele membre și principiul cooperării loiale. Curtea a precizat că revine atât instanțelor naționale, cât și Curții de Justiție sarcina de a asigura respectarea acestor principii în cadrul Uniunii.
51. Curtea a precizat că procedura de arbitraj vizată la articolul 8 din contractul de investiții încheiat între Slovacia și Țările de Jos se distingea de **[OR 14]** procedura de arbitraj comercial, care este întemeiată pe voința comună a părților (a se vedea Hotărârea *Achmea*, punctul 55).
52. Printre motivele reținute s-a menționat și că cerințele privind eficacitatea procedurii de arbitraj justifică faptul ca controlul procedurii de arbitraj comercial exercitat de instanțele din statele membre să aibă un caracter limitat, cu condiția ca dispozițiile fundamentale ale dreptului Uniunii să poată să fie examinate în contextul unei trimiteri preliminare a instanței naționale în fața Curții de Justiție (a se vedea Hotărârea *Achmea*, punctul 54).

Cu privire la necesitatea unei trimiteri preliminare

53. Problema în discuție privește relevanța principiilor stabilite de Curte în Hotărârea *Achmea* în ceea ce privește soluționarea procedurii aflate pe rolul Högsta domstolen (Curtea Supremă).
54. Este cert că dispoziția privind soluționarea litigiilor cuprinsă în contractul de investiții în discuție în procedura aflată pe rolul Högsta domstolen (Curții Supreme) este nulă. Prin urmare, o concluzie posibilă este că propunerea permanentă de inițiere a unei proceduri de arbitraj pe care se poate considera că statul a făcut-o unui investitor prin clauza de soluționare a disputelor este de asemenea nulă, din moment ce propunerea este strâns legată de contractul de investiții.
55. S-a susținut de asemenea, în procedura aflată pe rolul Högsta domstolen (Curtea Supremă), că situația din speță este diferită, întrucât propunerea constă în inițierea procedurii. Statul ar putea astfel să accepte, din proprie inițiativă, în mod expres sau tacit, competența în conformitate cu principiile stabilite de Curtea de Justiție aplicabile arbitrajului comercial.
56. Högsta domstolen (Curtea Supremă) apreciază că modul de interpretare a dreptului Uniunii din perspectiva problemelor pertinente în cauză nu este clar și nu a fost clarificat. Prin urmare, există motive pentru solicitarea pronunțării unei hotărâri preliminare de Curtea de Justiție pentru a se evita riscul unei interpretări eronate a dreptului Uniunii. **[OR 15]**

Cererea de decizie preliminară

57. Högsta domstolen (Curtea Supremă) solicită Curții să răspundă la următoarea întrebare preliminară.

Articolele 267 și 344 TFUE, astfel cum au fost interpretate în Hotărârea pronunțată în cauza Achmea [(C-284/16, EU:C:2018:158)], determină nulitatea unei convenții de arbitraj încheiate între un stat membru și un investitor – în cazul în care un contract de investiții conține o clauză arbitrală care este nulă ca urmare a faptului că părțile contractului sunt două state membre – [chiar dacă], după inițierea procedurii de arbitraj de către investitor, statul membru renunță, din proprie inițiativă, să invoce excepții privind competența?

DOCUMENT DELIBERU